

ISSN 1561-6894

NR 9 (170) 2017

Nauka i Studia

Przemysł
Nauka i studia
2017

Wydawca: Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Redaktor naczelna: Prof. dr hab. Koretskiy M.H.

Redaktor naczelna:

Prof. dr hab. Koretskiy M.H.

Zeszyty redakcyjne:

dr hab. Jerzy Ciborowski
(redaktor prowadzący),
dr. hab. Antonova L.W.,
dr. hab. Dacij N.W.,
dr. hab. Bova T.W.,
dr. hab. Elibieta Zawadzki,
dr. hab. Rudrkievich I.V.,
dr. hab. Sychenko W.W.,
Katarzyna Szuszkiewicz,
dr. hab. Aneta Lukaszek-Solek ,
dr. hab. Adam Lichota ,
dr. hab. Arkadiusz Klimczyk,
dr. hab. Agnieszka Malinowska ,
dr. hab. Grzegorz Seweryn ,
dr. hab. Lech Adamus ,
dr. hab. Marcin Apostol

Redakcja techniczna:

Irena Olszewska,
Irina Schaschenko,
Grażyna Klamut.

Dział sprzedaży: Zbigniew Targalski

Adres wydawcy i redakcji:

37-700 Przemyśl, ul. Łukasieńskiego 7
☎ (0-16) 678 33 19

e-mail: paha@rusnauka.com

Druk i oprawa:

Sp. z o.o. «Nauka i studia»

Cena

54,90 zł (w tym VAT 22%)

Wszelkie prawa zastrzeżone.

*Żadna część ani całość tej publikacji nie może być bez zgody
Wydawcy – Wydawnictwa Sp. z o.o. «Nauka i studia» – reprodukowana,
Użyta do innej publikacji.*

© Kolektyw autorów, 2017

© Nauka i studia, 2017

TREŚĆ

EKONOMICZNE NAUKI

Massakova S.S., Ismagulova A.A. KAZAKH-CHINESE RELATIONS: ECONOMIC SECURITY ISSUES (2010-2014).....	5
Исмагулова А., Масакова С. АНАЛИЗ ИНДЕКСА СЕЗОННОСТИ КОЛИЧЕСТВА ПЕРЕВЕЗЕННЫХ ПАССАЖИРОВ МЕТРОПОЛИТЕНОМ Г.АЛМАТЫ	10
Shlapak A.V. THE DEVELOPMENT OF THE WORLD FINANCIAL MARKET IN PARADIGM OF GLOBALIZATION.....	14
Каран Л.И., Суров Е.В. КОМПЛЕКСНАЯ ОЦЕНКА ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА	18
Holiar O.I. HEPATITIS B – OCCUPATIONAL DISEASE MEDICAL WORKERS	21

PEDAGOGICZNE NAUKI

Kurinaja N.V. THE FORMATION OF ECOLOGICAL LITERACY OF THE INDIVIDUAL IN EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER SCHOOL	25
Сарсекеева Ж.Е., Шелест Е.В. РОЛЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В ВОСПИТАНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.....	29
Zhanysbay M.D., Shatayeva G.K. BLENDED LEARNING AS ONE OF THE MOST EFFECTIVE METHODS OF LEARNING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	33
Korzh O. RELIGIOUS EDUCATION AS THE BASIS OF RELIGIOUS AND NATIONAL EDUCATION OF YOUTH IN POLTAVA IN THE LATE XIX – EARLY XX CENTURY	40

FILOLOGICZNE NAUKI

Shingareva M.

ANIMAL IDIOMS IN DESCRIPTION OF HUMAN FEATURES:
A CASE STUDY OF ENGLISH, KAZAKH AND RUSSIAN LANGUAGES..... 45

Пустовіт Т.М., Мошпоріз М.М.

ОБРАЗ САДУ В МІФОПРОСТОРІ ПОЕЗІЇ М.СТРЕЛЬБИЦЬКОГО..... 49

Булава Н.Ю.

НЕПРОДУКТИВНА АПЕЛЯТИВНА ЛЕКСИКА
В ОСНОВАХ ПРИЗВИЩ ПІВНІЧНОЇ ДОНЕЧЧИНИ..... 54

PRAWO

Sagat Olzhas, Kalymbek B.

ON THE ISSUE OF MOVEMENT OF CULTURAL PROPERTY ACROSS
THE CUSTOMS BORDER OF THE CUSTOMS UNION 58

HISTORIA

Дуванбеков Р.С.

ЕЖЕЛГІ САҚТАРДАН ЖЕТКЕН КӨНЕ МҰРАЛАРДЫҢ
ТАРИХИ ҚАҒИДАЛАРЫ..... 63

FIZYCZNA KULTURA I SPORT

Єфремова А.Я.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБґРУНТУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ 70

К. філол .н. Пустовіт Т. М., Мошноріз М. М.
Вінницький національний технічний університет, Україна

ОБРАЗ САДУ В МІФОПРОСТОРІ ПОЕЗІЇ М. СТРЕЛЬБИЦЬКОГО

Поезія 80-х рр. посідає особливе місце у літературному процесі останньої третини ХХ сторіччя. Дослідники відзначають «знаменну трансформацію художньої свідомості», пов'язану з «відходом у минуле естетики соцреалізму [3, с.166]», адже «криза суспільної свідомості на початку 80-х поставила під сумнів верховенство загальносуспільного над особистим, оскільки творений десятиліттями образ світу, спосіб його сприймання і тлумачення виявилися розламаними, ущербними, хоч і утверджувалися як універсальні [3, с.167]». Найважливіші зміни торкнулися філософсько-естетичного підґрунтя поезії. «Спільним знаменником, спільним ідейно-проблемним стрижнем» загалом різноманітної, представлені різними стильовими напрямками поезії вісімдесятиників М. Рябчук називає «пошук національної, родової, особистої ідентичності, пошук на різних рівнях – починаючи з прямих історико-культурологічних екскурсів у різні шари минулого і завершуючи значно складнішими, опосередкованими заглибленнями в особливості національної психіки, національного мислення, мовлення, фольклорно-міфологічної метафорики й ідіоматики, національного ландшафту, зрештою, а, точніше – того Космо-Психо-Логосу, ідентифікацією якого ось уже друге століття займається українська поезія [7, с.1]». «Усвідомлення традиції, прагнення відчувати її, розшифрувати, як відчуває у собі людина свій родовід [1, с.138]», с, на думку М. Ільницького, однією з визначальних рис поезії цього покоління, що, у свою чергу породжує культурологічність (ремінісцентність, «книжність», «філологічність») лірики, її інтелектуалізацію, філософічність, концептуальність, метафоричність, історизм, зосередженість на етичній проблематиці, які відзначають більшість дослідників, зокрема М. Ільницький, Н. Зборовська, Ю. Ковалів, О. Никанорова, А. Макаров, В. Моренець, М. Рябчук, Е. Соловей, Т. Салига та інші [4,5,6]. Відбувається «зчеплення одиничної людської екзистенції з тяглим буттям етносу через використання в індивідуальних образних структурах імпліцитних національних архетипів», адже «слово, при всій своїй індивідуальній неповторності, виявляє глибоку закоріненість у надрах національного буття [2, с.53]». За слушним зауваженням В. Колесник, у цій поезії «засвідчено автентичну («живу», за Гадамером), традицію, що розуміється не як певний тип ставлення до минулого, а як онтологічну присутність минулого в сучасному до рефлексивного усвідомлення цієї присутності», традицію, яка «являє собою відкриту смислової систему [2, с.54-55]». Тому вивчення функціональної ролі архаїчної

складової поетичних текстів ХХ століття в цілому та поезії 80-х рр., зокрема, є на сьогодні особливо актуальним, і в сучасному літературознавстві можна з впевненістю відмітити посилення зацікавленості до проблем творчого відтворення міфопоетичних структур.

Помітне місце в літературному процесі другої третини ХХ століття посідає художній доробок Михайла Стрельбицького, у творчості якого загальнолітературні особливості доби знайшли яскраве індивідуальне втілення. Зокрема, твори М. Стрельбицького є благодатним ґрунтом для застосування до вивчення поетичного тексту міфопоетичного аналізу, універсальний характер якого дозволяє виявити в поезії твору найбільш значущі мотиви, символи, ідеї, які орієнтовані на первинні схеми образів і сюжетів на різних рівнях тексту – композиційно-структурному, лексичному, образно-символічному, просторово-часовому. Міфологізм у творах поета присутній і як художній прийом, і як світовідчуття, втілене за допомогою цього прийому. Міфологеми використані у багатьох творах М. Стрельбицького: «Перепитування про Сізіфа», «Іван Ходяча Совість», поема «Летюча галера», «Дуб-нелинь», «Груша Пізнання», поема «Я – сад», «Учитель» та інші.

У статті здійснено спробу простежити особливості міфопоетичного мислення М. Стрельбицького на основі аналізу функціонування в його поезії міфологеми саду як універсального символічного комплексу, що репрезентує модель світу, динаміку його розвитку. Вказана міфологема виступає важливим компонентом індивідуальної поетики автора, про що свідчить наявність у доробку автора збірки з назвою «Я – сад». Оскільки заголовок тексту як ім'я твору є «енергією сутності самого твору» (В. Тюпа), то завдані назвою «читацькі очікування» поеми орієнтовані на один із найпоширеніших образів міфологій та літератур світу – образ саду, що символізує, з одного боку, ідеальний світ, впорядкований та гармонійний, і з іншого боку – свідомість людини, також впорядковану на противагу хаосу несвідомого (Д. Тресіддер).

У словнику символів вказано на зв'язок міфологеми саду з міфологічним архетипом Світового дерева: сад «символізує рай, кращу країну, притулок душ. Садівник – це Творець. У центрі саду росте дерево, що дає життя, а його плоди або квіти – нагорода тому, хто знайде центр. Сад – символ душі і властивостей, що культивуються в ній, а також приборканої і впорядкованої природи [8]. Світове дерево уособлює єдність усього світу і є своєрідною моделлю всесвіту й людини, де для кожної істоти, предмета чи явища є своє місце. У міфологічних уявленнях багатьох народів, зокрема, й українців, Світове дерево постає своєрідним зразком космоустрою, переходом від хаосу до упорядкованого світу.

У слов'янських народів варіантом Світового Дерева є Дерево життя, і, на нашу думку, саме його використав в поезії «Я – сад» М. Стрельбицький. Як зазначає В. Топоров, Дерево життя актуалізує міфологічний спосіб життя у всій повноті його змісту, і образ саду (як одна з трансформацій міфознака Світового дерева) уможливує інтерпретацію моделі буття поеми М. Стрельбицького як універсальної картини світу. «Основна властивість життя – в здатності відтворювати самого себе в

часі, в дискретному вигляді, коли різним тимчасовим відрізкам відповідає серія, послідовність поколінь. Це самовідтворення життя підпорядковане певним природним циклам, що залежать від загального космічного пристрою. Відповідно життя проходить чотири стадії – народження, зростання, деградація, смерть» [10, с.316]. Всі ці етапи життєвого циклу відображені і в поезії «Я – сад». Однак у поета символіка образу саду стала «формою», яка вдало вмістила в себе й реалії сучасності, таким чином створивши нові змісти (за Ю. Лотманом).

Універсальні етапи життєвого циклу втілюються в реальності як етапи історії українського народу. Сад-минуле – зримий образ доби господарювання радянської влади: *«Цей сад посаджено у вирви / та недокопані ямки: / під крик горланний бригадира, / під шнур – туди й сюди – рядки. / Про землю казано: «невдоби». / Про вирви: «Стали у нагоді». / Й хоч був тоді «надіж худоби», / іще її не насли в шкоді. / Боялись саду пастухи, / а школярі ходили «стройом»: / збирати гусінь у міхи...//»* [9, с.152].

Наступний етап – початок незалежності як епохи, якій притаманний певний дуалізм – занепад і розквіт одночасно: *«У садівництві не кохався / ніже єдиний керівник. / Тож сад старівся, усихався, / для сінокосу призначався / і... плодоносив через рік. / Дива Господні: плодоносив! / Більш року не відпочивав! / У травні – бджоли, в липні – оси, / у жовтні – й лось туди вчащав... / Людиська ж ночами, як слід, / там розминалися з мішками...//»* [9, с.153]. Мотив занепаду, руйнування прослідковуємо в метафорі *«всохлі сади»*. Однак динаміка дієслова *«плодоносив»*, повтореного з наголосом, вказує на наявність життєвих сил у саду-нації і на можливість відродження. Проте – це тільки можливість. Майбутнє саду ще не визначене, він може бути знищеним: *«То зблиснули ... немов... сокири та лопати? / І ..ніж-бульдозер сонце засліпив? / То вийшли мов.. когось неначе .. / корчувати?»*. Однак ліричний герой вірить, що новий сад обов'язково буде посаджено, і не важливо навіть коли, як, і яким він буде, адже головне зараз для саду-нації – вижити: *«Бог з ним, тільки б – сад! / Але – навряд чи сад / садити пізно вже квітучою весною – хай навіть абищо, / хай навіть з перепоєю»* [9, с.158]. Хоча умови для життя і подальшого розвитку є надзвичай несприятливі. У просторі фольклору Світове дерево зазвичай розташовується на горі, а сад у поезії М. Стрельбицького посаджено біля глибокої ями. Це символічне зображення постійної небезпеки для саду-країни і в сьогоденні, і в майбутньому: *«Цей сад посаджено у вирви / та недокопані ямки: / під крик горланний бригадира, / під шнур – туди й сюди – рядки. / Про землю казано: «невдоби». / Про вирви: «Стали у нагоді //»* [9, с.152].

Отже, в поемі М. Стрельбицького «Я – сад», сад – це образ України радянського періоду й років незалежності. Однак, сад, як зазначено вище, є також символом внутрішнього світу людини. І назва поеми – «Я – сад» – містить у собі найважливішу референтну інтенцію: «ціннісне ущільнення» (М. Бахтін) художнього світу навколо свого «ціннісного центру» – ліричного героя.

Сад – двійник ліричного «я». Ліричний герой прямо ототожнює себе із садом: *«Цей сад – це... я? / Гіркі мої плоди, / сухі морози, перелітний дятел, / гілля роздере, омела триклята, / сівкий будяк, / у небі крук ненамний, / весняні води, збігли в нікуди; / осінній цвіт – всім кізякам приятель, / стежки і тропи, всі – туди-сюди, – / чужі свята, відсутність мого свята, / чи хоч півсвята, / хоч вряди-годи //»* [9, с.157]. Погодимось із Л. Фоміною, що в цьому порівнянні «міститься кодова інформація про внутрішній світ ліричного суб'єкта, розшифровується індивідуальність, багатолічність автора, розгортається його Я-центричність в образах, емоційно-психологічних сюжетах, особистісних переживаннях. У цих та подібних рядках простежується авторська присутність, координувальна роль автора в тексті, який трансформує чуттєву реальність у міфологічну площину» [11, с.100]. Це ніби споглядання зі сторони, підсумок прожитих років. Ліричний герой постає зневіреним у людях, які не знають міри ні в чому. Він не розуміє, чому він, як і цей сад, покірний, милостивий і терплячий. Хто примусив його мовчати: *«Я ссьм цей сад. / Коли ж це сталося? Хто зна, / з якого сну до цього напівсну / впроторено мене, / мандрівника без корзона, / під осінь під якусь, / так схожу на весну. / Вкорінено – та й край:/рости, не зарікайся, / горіхом кожним будь / і яблунею будь, / і грушею, і... і... під сонцем не брикайся, / під градом не пади, / під дурнями – не гудь / ні свята, ні судьбу, / ні Господа, ні долю:/ мовчи на всю губу, / вимовчуй всю юдолю //»* [9, с.157]. Міфологема Дерева життя в поезії М. Стрельбицького увібрала в себе систему опозицій, які слугують засобом осягнення світу в міфологічній свідомості: «життя – смерть», «буденне – профанне». Дерево життя символізує центр світу, сакральне місце. Фраза *«Я ссьм цей сад»* свідчить про перехід свідомості письменника від земної на рівень розвитку космічної свідомості. Світоглядна опозиція «буденного – профанного» постає у взаємозв'язку. Порівнюючи себе із садом, ліричний герой відчуває себе органічною частиною природи, органічною частиною своєї батьківщини: *«Навіщоє корені свердлять землицю дику, / навіщоє паростки упротиває ростуть //»*[9, с.157].

Міфологеми саду розглядаємо і як місце зустрічі закоханих, як символ схову гріховних любовців: *«І не деінде – серед саду / у пору чорт знає яку / собі знаходили розраду, / себе дурили на віку... / О Боже, хто лиш не знаходив, / а й хто вже тільки не шукав: / з нагодою та без нагоди / один шукав, другий – лякав... / Тут сват пізнав, бувало, сваху, / і не уникнув кум куми... / Тут зоотехнік, як на плаху, / ліг на парторга в час пільми. / Але й парторг була!.. Ци...бата, / недремноока, беручка... / А ще... ще... піонервозжата / в обійми фізкультурника / упала спасівкою, поки / стояв на вишпінках восьмий клас / довкола саду...»* [9, с.156]. Жартівливо-еротичний мотив «кум заводить куму в сад» запозичений з українського фольклору.

Отже, варто зазначити, що міфологема саду є невід'ємним аспектом міфопростору поезії М. Стрельбицького, художнім втіленням еволюції духовно-етичних ідеалів поета. Міфопоетичний образ саду дозволив поетові не тільки викрити здрібнення та потворність сучасного світу, але й виявити незмінні, вічні основи буття. Таким чином актуалізовано властивість міфу та його окремих складових

слугувати логічною моделлю, що надає можливість долати протиріччя людської картини світу, бути свого роду нейтралізатором між всіма фундаментальними бінарними опозиціями, перед усім між життям та смертю, правдою та брехнею, ілюзією та реальністю (В. Руднєв).

Література:

1. Льницький М. Перегук через покоління (Нотатки про сучасну молоду поезію) / М. М. Льницький // Київ. – 1986. – №4. – С. 135–142.
2. Колесник В. Київська школа та Віктор Кордун: поезія зворотності / В. Колесник // Світовид. – 1999. – №IV (37). – С. 47–81.
3. Моренець В. Прощання з ідеологічною вічністю / В. П. Моренець // Березіль. – 1997. – №1–2. – С. 166–172.
4. Мошноріз М. Міфологічний фактор поезії М. Стрельбицького / М. М. Мошноріз // Матеріали науково-практичної конференції «Я – сад»: поетичний світ Михайла Стрельбицького 18.10.2016 19.10.2016. – Вінниця, 2016.
5. Пустовіт Т. Методологічна основа художнього аналізу історичного процесу в творах Д. Балашова: Монографія / Т. М. Пустовіт. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 157 с.
6. Пустовіт Т. Творчість М. Стрельбицького у контексті літературного процесу другої третини ХХ століття // Матеріали науково-практичної конференції «Я-сад»: поетичний світ Михайла Стрельбицького. – Вінниця, 2016.
7. Рябчук М. Передмова / М. Ю. Рябчук // Вісімдесятники: Антологія нової української поезії / Упоряд. Римарук І. – Едмонтон: Вид-во Канадського Інституту українських студій, 1996. – 205 с.
8. Словник символів – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/simvol/751>
9. Стрельбицький М. Я – сад: Вибрані вірші, поеми, літературознавчі праці (Рукопис однотомника) / Михайло Стрельбицький // – Вінниця, 2012. – 640 с.
10. Топоров В. Н. Мировое дерево: Универсальные знаковые комплексы. Т. 2. – М: Рукописные памятники Древней Руси, 2010. – 496 с.
11. Фоміна Л. Символічний образ саду в міфопоетичній парадигмі М. Вінграновського / Л. Фоміна // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. – 2008. – Вип. 24. – С. 100 -104.